Súkromná nahrávka ako dôkaz v trestnom konaní

Private Record as an Evidence in Criminal Proceedings

MARTIN MIHÓK¹

Abstrakt

Vyhotovovanie obrazových, zvukových alebo obrazovo-zvukových záznamov zaraďujeme medzi informačno-technické prostriedky predstavujúce skupinu moderných, cenných, ofenzívnych zaškoľovacích inštitútov, zasahujúcich do základných ľudských práv a slobôd, bez využitia ktorých je však v súčasných podmienkach veľmi náročné, neefektívne až nemožné odhaľovanie a dokazovanie sofistikovanej, ako aj latentnej trestnej činnosti. Zákonnodarca vymedzil legálne podmienky ich použitia v základnom kódexe trestného práva procesného. Súkromná nahrávka však nemá vždy jasné právne základy, na podklade ktorých by bolo nepochybné, že sa jedná o zákonný dôkaz, a teda aj prípustný v trestnom konaní, čo je odbornou verejnosťou pomerne často diskutovaná téma.

Kľúčové slová

trestné konanie, dôkaz, obrazové, zvukové a obrazovo-zvukové záznamy, súkromná nahrávka, ľudské práva

Abstract

The production of video, audio or video-audio recordings is classified as information and technical means that represent a group of modern, valuable and offensive institutes, that interfere with basic human rights and freedoms, but without the use of which it is rather demanding, inefficient, or even impossible to detect and prove sophisticated as well as latent crime. The legislator defined the legal conditions regarding their use in the basic code of criminal procedural law. However, a private recording does not always have a clear legal basis, based on which it could be consider a legal evidence and therefore could be admissible in criminal proceedings, which altogether represents frequently discussed topic in the community of professionals in this field.

Key words

criminal proceedings, an evidence, video and audio records, private record, human rights

DOI

<http://dx.doi.org/10.37355/fvpk-2021/2-06>

¹ JUDr. Martin Mihók, vyšší súdny úradník Okresného súdu Banská Bystrica, externý doktorand Právnickej fakulty Univerzity Mateja Bela v Banskej Bystrici

Úvod

V niekoľkých posledných dekádach možno badať značný rozmach v oblasti informačných technológií. Jednotlivé nové technológie zaznamenali dopad prakticky na všetky spoločenské oblasti, právo nevynímajúc. V oblasti trestného práva hmotného sa tieto nové trendy prejavili napríklad v podobe formulovania nových skutkových podstát, kým v oblasti trestného práva procesného sa zaviedli viaceré prostriedky zabezpečovania informácií dôležitých pre trestné konanie.²

Medzi tieto moderné, ofenzívne prostriedky s vysokou informačnou hodnotou možno, okrem iných, zaradiť aj vyhotovovanie obrazových, zvukových alebo obrazovo-zvukových záznamov, ktoré sú v zmysle ust. § 10 ods. 21 zákona č. 301/2005 Z. z. Trestný poriadok (ďalej len „Trestný poriadok“) informačno-technickým prostriedkom, ak sa využívajú v procesnej rovine za podmienok ustanovených týmto zákonom.³ Vyhotovovanie zvukových, obrazových alebo obrazovo-zvukových záznamov je informačno-technickým prostriedkom, ktorý je vykonávaný utajovaným spôsobom, má charakter dôkazného prostriedku a slúži na zisťovanie skutočností významných pre trestné konanie prostredníctvom zvukových, obrazových, či obrazovo-zvukových záznamov.⁴ Informácie získané prostredníctvom takýchto záznamov, ktoré sú trestnoprávne relevantné, sa následne v trestnom konaní stávajú dôkazom (§ 119 ods. 2 Trestného poriadku).⁵

V praxi sa však občasne vyskytujú prípady, kedy si strany trestného konania svojpomocne a utajovaným spôsobom zabezpečujú obrazové, zvukové, prípadne obrazovo-zvukové záznamy s cieľom tieto následne predložiť v trestnom konaní orgánu činnému v trestnom konaní alebo súdu,⁶ preto od záznamov v procesnom zmysle (§ 114 Trestného poriadku) je potrebné odlišovať obrazové a zvukové záznamy zabezpečené neprocesným spôsobom, teda mimo rámca trestného konania, t. j. inak, než na základe podmienok uvedených v Trestnom poriadku (jedná sa napríklad o obrazovo-zvukový záznam vyhotovený

2 DESET, M. *Obrazovo-zvukové záznamy vyhotovované súkromnými osobami a ich prípustnosť v trestnom konaní*. In *Informačno-technické prostriedky v trestnom konaní – možnosti a perspektívy*. Praha: Leges, 2019, s. 109.

3 Podľa § 10 ods. 21 Trestného poriadku, veta prvá, informačno-technickými prostriedkami sa na účely tohto zákona rozumejú elektrotechnické, rádiotechnické, fototechnické, optické, mechanické, chemické a iné technické prostriedky a zariadenia alebo ich súbory použité utajovaným spôsobom pri odpočúvaní a zázname prevádzky v elektronických komunikačných sieťach, obrazových, zvukových alebo obrazovo-zvukových záznamov alebo pri vyhľadávaní, otváraní a skúmaní zásielok, ak sa ich použitím zasahuje do základných ľudských práv a slobôd.

4 IVOR, J. a kol. *Trestné právo procesné. 2., doplnené a prepracované vydanie*. Bratislava: IURA EDITION, 2010, s. 399–400.

5 Podľa § 119 ods. 2 Trestného poriadku za dôkaz môže slúžiť všetko, čo môže prispieť na náležité objasnenie veci a čo sa získalo z dôkazných prostriedkov podľa tohto zákona alebo podľa osobitného zákona. Dôkaznými prostriedkami sú najmä výsluch obvineného, svedkov, znalcov, posudky a odborné vyjadrenia, preverka výpovede na mieste, rekognícia, rekonštrukcia, vyšetrovací pokus, obhliadka, veci a listiny dôležité pre trestné konanie, oznámenie, informácie získané použitím informačno-technických prostriedkov alebo prostriedkov operatívno-pátracej činnosti.

6 IVOR, J. a kol. *Optimalizácia prípravného konania trestného*. Praha: Leges, 2017, 608 s. ISBN 978-80-7502-216-5.

súkromnou osobou pomocou mobilného telefónu alebo iného zariadenia spôsobilého taký záznam vyhotoviť). Uvedené predstavuje napríklad situáciu, kedy by poškodený zaznamenal (na médium spôsobilé vyhotoviť takýto záznam) konanie páchatela alebo hoci aj len časť páchaného skutkového deja, ktorým by páchatel protiprávneho činu zasahoval do jednotlivých práv a slobôd poškodeného (eventuálne do záujmov chránených Trestným zákonom) a naplňal tak niektorú skutkovú podstatu trestného činu.⁷

1 Obrazovo-zvukové záznamy v trestnom konaní

Používaním informačno-technických prostriedkov, a teda aj vyhotovovaním obrazovo-zvukových záznamov v trestnom konaní sa nevyhnutne zasahuje do práv a slobôd dotknutých osôb, predovšetkým do práva na súkromie, ktoré je zakotvené napríklad v čl. 8 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd alebo v čl. 16 Ústavy Slovenskej republiky č. 460/1992 Zb. (ďalej len „Ústava“).⁸ Pri rozhodovaní o vyhotovení obrazovo-zvukových záznamoch, ako aj pri ich faktickom vykonávaní je nevyhnutné dodržiavať zásady primeranosti a zdržanlivosti, nakoľko do základných ľudských práv a slobôd je možné zasahovať len v miere nevyhnutnej na dosiahnutie účelu trestného konania, pričom je zároveň nutné rešpektovať dôstojnosť osôb a ich súkromie (§ 2 ods. 2 Trestného poriadku).⁹

Okrem všeobecnej požiadavky dodržiavania zásad primeranosti a zdržanlivosti zákonodarca v Trestnom poriadku presne vymedzil, kedy, v akých prípadoch a za akých okolností možno tento informačno-technický prostriedok využiť.

Obrazové a zvukové záznamy možno v trestnom konaní vyhotoviť len v prípade taxatívne uvedených trestných činov (§ 114 ods. 1 Trestného poriadku), a to len za podmienky naplnenia subsidiarity ich použitia, t. j. ak možno dôvodne predpokladať, že nimi budú zistené skutočnosti významné pre trestné konanie.¹⁰ O možnosti ich vyhotovenia sa rozhoduje príkazom, ktorý vydáva písomne predseda senátu a pred začatím trestného stíhania alebo v prípravnom konaní sudca pre prípravné konanie na návrh prokurátora. Návrh musí byť odôvodnený podozrením z konkrétnej trestnej činnosti a tiež údajmi o osobách a veciach, ktorých sa vyhotovovanie obrazových, zvukových alebo obrazovo-zvukových záznamov

7 DESET, M. Obrazovo-zvukové záznamy vyhotovované súkromnými osobami a ich prípustnosť v trestnom konaní. In *Informačno-technické prostriedky v trestnom konaní – možnosti a perspektívy*. Praha: Leges, 2019, s. 110.

8 Tamtiež.

9 Podľa § 2 ods. 2 Trestného poriadku do základných práv a slobôd osôb v prípadoch dovolených zákonom možno zasahovať len v miere nevyhnutnej na dosiahnutie účelu trestného konania, pričom treba rešpektovať dôstojnosť osôb a ich súkromie.

10 Podľa § 114 ods. 1 Trestného poriadku v trestnom konaní pre úmyselný trestný čin, na ktorý zákon ustanovuje trest odňatia slobody s hornou hranicou trestnej sadzby prevyšujúcou tri roky, korupciu alebo pre iný úmyselný trestný čin, o ktorom na konanie zaväzuje medzinárodná zmluva, možno vyhotoviť obrazový, zvukový alebo obrazovo-zvukový záznam, ak možno dôvodne predpokladať, že ním budú zistené skutočnosti významné pre trestné konanie.

týka, ak sú tieto údaje známe (§ 114 ods. 2 Trestného poriadku). Z uvedeného však Trestný poriadok pozná určité výnimky.¹¹

Pre vyhotovovanie záznamov podľa § 114 Trestného poriadku platia vo všeobecnosti dva režimy, ktorých aplikácia je závislá od toho, či ich vyhotovovanie je alebo nie je spojené so vstupom do obydli.¹²

V príkaze musí byť ustanovený čas, v ktorom bude vykonávané vyhotovovanie týchto záznamov; tento čas môže trvať najviac šesť mesiacov, a síce v odôvodnených prípadoch ho možno primerane predĺžiť, najviac o dva mesiace, avšak aj opakovaně (§ 114 ods. 2 Trestného poriadku). Samotné vyhotovovanie záznamov je v kompetencii príslušného útvaru Policajného zboru.¹³

Pre použiteľnosť obrazovo-zvukových záznamov zákonodarca odkázal na primerané použitie ustanovenia § 115 ods. 6 Trestného poriadku, ktoré predpokladá ich použitia v zmysle prezentovaného ustanovenia sú:

- a) doslovný prepis záznamu, ak to vyhotovený záznam umožňuje,
- b) uvedenie údajov o mieste, čase, orgáne, ktorý záznam vyhotovil,
- c) uvedenie údajov o zákonnosti vyhotovovania záznamov,
- d) vyhotovovanie záznamov už bolo ukončené, a
- e) zistenie skutočností významných pre trestné konanie.¹⁴

2 Informácie zo súkromnej nahrávky ako dôkaz v trestnom konaní

Okrem obrazových a zvukových záznamov v intenciách Trestného poriadku sú stranami v trestnom konaní niekedy ako dôkazy predkladané informácie, ktoré boli získané zo súkromnej nahrávky. Problematika prípustnosti takejto nahrávky v trestnom konaní je pomerne diskutovanou témou, na ktorú existujú v teórii, ale aj aplikačnej praxi protichodné názory.¹⁵ Použiteľnosť dôkazov v trestnom konaní získaných vyhotovením obrazovo-zvukových záznamov v zmysle citovaných ustanovení trestnoprocésneho kódexu je pomerne nepochybná, naproti tomu odlišnú situáciu predstavuje prípustnosť nahrávky súkromnej osoby ako dôkazu v trestnom konaní.

Určenie akéhosi rámca toho, čo môže byť dôkazom v trestnom konaní, nachádzame v ust. § 119 ods. 2 Trestného poriadku, veta prvá, podľa ktorého za dôkaz môže slúžiť všetko, čo môže prispieť na náležité objasnenie veci a čo sa získalo z dôkazných prostriedkov podľa tohto zákona alebo podľa osobitného zákona. Trestný poriadok však na tomto, ani inom mieste, bližšie nešpecifikuje, ktorý zákon, resp. zákony spadajú do kategórie

¹¹ Bližšie pozri § 114 ods. 2 Trestného poriadku.

¹² Bližšie pozri IVOR, J. a kol. *Optimalizácia prípravného konania trestného*. Praha: Leges, 2017, s. 351–353.

¹³ Bližšie pozri § 114 ods. 3 až ods. 8 Trestného poriadku.

¹⁴ ZÁHORA, J. et al. *Obrazové a zvukové záznamy v trestnom konaní*. Bratislava: Wolters Kluwer, 2018, s. 147.

¹⁵ Tamtiež, s. 198.

„osobitného zákona“, z dôkazných prostriedkov podľa ktorého, resp. ktorých možno získať dôkaz objektívnej povahy, ktorý môže slúžiť na objasnenie trestnej veci. Z uvedeného je zrejmé, že v trestnom konaní môže byť využitý a vykonaný aj dôkaz, ktorý bol získaný podľa osobitného zákona, a teda dôkaz použiteľný v trestnom konaní nemusí byť vždy získaný len postupom podľa Trestného poriadku a tiež nemusí byť vždy získaný len zo strany orgánov činných v trestnom konaní.¹⁶

Trestný poriadok podľa ust. § 119 ods. 3¹⁷ umožňuje aj stranám trestného konania obstarávať dôkazy, pričom obdobné „zmocnenie“ možno nájsť obsiahnuté aj v základných zásadách trestného konania.¹⁸ Jednoznačné zakotvenie možnosti strán obstarávať dôkazy v ustanoveniach procesného kódexu, ako aj v základných zásadách má predstavovať umocnenie princípu kontradiktórnosti trestného konania. Základné východisko prípustnosti dôkazov je vyjadrené v ust. § 119 ods. 2 Trestného poriadku, pričom zákaz nezákonného získavania dôkazov nepostihuje len orgány činné v trestnom konaní a súdy, ale rovnako aj ostatné subjekty, teda aj strany trestného konania.

Zákonný spôsob získania dôkazu z dôkazných prostriedkov na základe prezentovaného ustanovenia predstavuje jednak splnenie formálnych (procesných) podmienok, ktoré vyžaduje Trestný poriadok alebo iný osobitný zákon na vykonanie konkrétneho dôkazu, a tiež splnenie materiálnych (obsahových) podmienok – aby úkon / použitý dôkazný prostriedok na vykonanie, resp. získanie dôkazu bol zameraný na zistenie práve tých skutočností, na ktoré zameraný a použitý byť môže.¹⁹ Totižto, dôkaz získaný v rozpore so zákonom prenáša svoju nezákonnosť a procesnú nepoužiteľnosť aj na ďalší dôkaz, ktorý vychádza z obsahu takto nezákonne získaného dôkazu.²⁰

Právna teória uplatňuje 5 kritérií hodnotenia zákonnosti dôkazov:

- 1) či bol dôkaz získaný z prameňa, ktorý zákon stanovuje alebo pripúšťa,
- 2) či bol dôkaz získaný a vykonaný procesným subjektom, ktorý k tomu oprávňuje zákon,
- 3) či bol dôkaz získaný a vykonaný v procesnom štádiu, v ktorom je ten-ktorý subjekt v zmysle zákona oprávnený vyhľadávať a vykonávať dôkazy v procesnom zmysle – t. j. dôkazy trestnoprávne relevantné, ktoré môžu predstavovať základ pre rozhodnutie v trestnom konaní, predovšetkým rozhodnutie súdu,
- 4) či sa získaný a vykonaný dôkaz týka predmetu dokazovania v príslušnom procese – t. j. či sa týka skutku, o ktorom sa vedie trestné konanie, prípadne, či sa týka otázok, o ktorých je potrebné v súvislosti s týmto skutkom rozhodnúť,
- 5) či bol dôkaz získaný a vykonaný spôsobom ustanoveným zákonom.²¹

16 ŠAMKO, P. *Zákonnosť a použiteľnosť dôkazov v trestnom konaní získaných utajovanou činnosťou detektívnej služby*. In: *Zo súdnej praxe*. Č. 3. roč. 22. Bratislava: Wolters Kluwer, 2017, s. 106.

17 Podľa § 119 ods. 3 Trestného poriadku, veta prvá, dôkazy môžu obstarávať aj strany na vlastné náklady.

18 Podľa § 2 ods. 10 Trestného poriadku, veta tretia, právo obstarávať dôkazy majú aj strany.

19 ZÁHORA, J. et al. *Obrazové a zvukové záznamy v trestnom konaní*. Bratislava: Wolters Kluwer, 2018, s. 198.

20 *Rozsudok Najvyššieho súdu Slovenskej republiky sp. zn. 4 Tz 9/2006 z 20. júna 2006*.

21 VAŠKO, A. *Perspektívy akceptácie informácie zabezpečených mimoprocesným použitím ITP*. In: *Informačno-technické prostriedky v trestnom konaní – možnosti a perspektívy*. Praha: Leges, 2019, s. 162.

Trestnoprávna teória, ale i prax rozoznávajú pojem neexistencia dôkazu, ktorý pojem je potrebné odlišovať od nezákonnosti či neprípustnosti dôkazu. Dôkaz vykazujúci podstatnú procesnú vadu alebo dôkaz z iného dôvodu neprípustný síce v objektívnej realite existuje, ale z právneho hľadiska je právne neúčinný, t. j. neplatný, a preto ho nie je možné v procese dokazovania používať k dôkazným účelom.²²

O absolútne neúčinnom dôkaze hovoríme vtedy, ak takýto dôkaz bol získaný nezákonným donútením alebo hrozbou takéhoto donútenia. Takýto dôkaz je podľa zákona prípustný jedine v prípade, keď sa použije ako dôkaz proti osobe, ktorá uvedené donútenie alebo hrozbu donútenia použila. V konkrétnom prípade sa väčší dôraz kladie na okolnosti, za akých bol dôkaz vynútený, t. j. na spôsob, akým bol získaný a vykonaný, než na samotný obsah takto získaného dôkazu, pričom jeho obsah sa môže týkať aj udalosti, ktorá nemusí priamo súvisieť s donútením. Pod nezákonným donútením a hrozbou takéhoto donútenia možno rozumieť všetky formy donútenia – s výnimkou tých, ktoré Trestný poriadok pripúšťa – preto každé iné donútenie je potrebné považovať za nezákonné. Pokiaľ hovoríme o donútení, pôjde predovšetkým o fyzické násilie, kým za hrozbu donútením možno považovať najmä psychické pôsobenie na vôľu osoby.²³

Pokiaľ hovoríme o súkromnej nahrávke, je žiadúce tento pojem vysvetliť. V aplikačnej praxi možno pod týmto pojmom rozumieť predovšetkým vyhotovovanie obrazových, zvukových alebo obrazovo-zvukových záznamov fyzickými, či právnickými osobami (napr. detektívnou službou), ktoré znázorňujú podobu, prejav alebo i oboje u konkrétnej fyzickej osoby, a to bez jej súhlasu, pričom sa môže jednať o nahrávky vyhotovované utajovaným spôsobom, resp. neutajovaným spôsobom, avšak proti vôli zaznamenávanej osoby.²⁴

Je potrebné uviesť, že obrazové snímky alebo obrazové a zvukové záznamy, ktoré sa týkajú fyzickej osoby, alebo jej prejavov osobnej povahy podliehajú takzvanej zákonnej ochrane osobnosti,²⁵ ktorej základné východiská pre vyhotovovanie obrazových a zvukových snímok a záznamov fyzickej osoby nachádzame v ust. § 12 zákona č. 40/1964 Zb. Občiansky zákonník (ďalej len „Občiansky zákonník“), v zmysle ktorého sa takéto záznamy môžu vyhotovovať jedine so súhlasom dotknutej osoby. Súhlas sa nevyžaduje v prípade splnenia zákonom predpokladaných podmienok, a síce, ak sa takýto záznam vyhotovuje na úradné účely na základe zákona, na vedecké a umelecké účely a pre tlačové, filmové, rozhlasové a televízne spravodajstvo. Ani také použitie však nesmie byť v rozpore s oprávnenými záujmami fyzickej osoby.

Pre úplnosť možno dodať, že pod prejavmi osobnej povahy rozumieme podobu, chôdzu, reč, spev, prípadne iný prejav človeka osobnej povahy, na základe ktorého je možné ho objektívne identifikovať.²⁶

22 VIKTOROVÁ, J. a J. BLATNICKÝ. Hodnotenie dôkazov v ustanoveniach Trestného poriadku. In: Aktuálne otázky trestného zákonodarstva. Bratislava: Paneurópska vysoká škola, 2012, s. 277.

23 Tamtiež, s. 278.

24 ŠAMKO, P. Skutočne možno použiť v trestnom konaní nezákonné dôkazy získané súkromnými osobami? In: Informačno-technické prostriedky v trestnom konaní – možnosti a perspektívy. Praha: Leges, 2019, s. 116.

25 IVOR, J. a kol. Optimalizácia prípravného konania trestného. Praha: Leges, 2017, s. 353–354.

26 ŠTEVČEK, M. a kol. Občiansky zákonník I. Komentár. 2. vydanie. Praha: C. H. Beck, 2019, s. 80–81.

Pri vyhotovovaní záznamov bez súhlasu dotknutej osoby nevyhnutne vzniká kolízia s garantovanými ľudskými právami a slobodami, najmä s právom na súkromie v jeho širšom kontexte. V zmysle čl. 16 ods. 2 Ústavy nedotknuteľnosť osoby a jej súkromia môže byť obmedzená len v prípadoch ustanovených zákonom. Obmedzenie akéhokoľvek základného práva a slobody je ústavne akceptovateľné iba vtedy, ak ide o obmedzenie ustanovené zákonom, resp. na základe zákona, zároveň zodpovedá niektorému ustanovenému legitímnemu cieľu a je v demokratickej spoločnosti nevyhnutné na dosiahnutie sledovaného cieľa, pričom zároveň je potrebné dbať na primerane (spravodlivo) vyvážený vzťah medzi použitými prostriedkami a sledovaným cieľom, a teda, musí ísť o obmedzenie, ktoré je súladné so zásadou proporcionality.²⁷

Nielen v trestnoprávnej teórii, ale aj v rámci aplikačnej praxe panuje názorová nejednoznačnosť v otázke prípustnosti súkromnej nahrávky ako dôkazu v trestnom konaní. Základný problém nachádzame v už zmienenom ustanovení § 119 ods. 2 Trestného poriadku, v zmysle ktorého je predpokladom prípustnosti dôkazu jeho získanie v súlade so zákonom. Je ťažko predstaviteľné, že osoba, ktorej trestná činnosť je zaznamenaná na médiu so záznamom akejkoľvek povahy, vyjadrí súhlas s vyhotovením takéhoto záznamu, prípadne s jeho použitím v trestnom konaní. Ak takýto súhlas dosiahnutý nebude, je potrebné vyhotovený záznam hodnotiť ako získaný nezákonne, a síce ako dôkaz, ktorý s poukazom na ust. § 119 ods. 2 Trestného poriadku nemôže slúžiť ako dôkaz v trestnom konaní.²⁸

Právna teória, ale i prax zaznamenáva viacero odlišných názorov, ako možno prezentovanú problematiku vnímať. V uvedenom kontexte sa pomerne často dostáva do popredia uplatňovanie tzv. testu proporcionality, ktorého podstatou je posúdenie a vyváženie vzájomne kolidujúcich ústavných práv.²⁹ Argument pre využitie nezákonne získaných súkromných nahrávok v súvislosti s testom proporcionality spočíva v tom, že je nevyhnutné prihliadať na váhu verejného záujmu na postihu páchatela za spáchanú trestnú činnosť a súbežne na uloženie sankcie páchatelovi a uvedené porovnať so záujmom dotknutej osoby, aby dôkazy svedčiace v jeho neprospech boli zabezpečené zákonným spôsobom. Informácia plynúca z takejto nahrávky sa môže stať dôkazom len za podmienky, že zásah do súkromia možno odvodiť z prevažujúceho záujmu na strane zhotovovateľa záznamu v rozpore so zákonom, ktorý informáciu z neho vyplývajúcu následne použil. Koho záujem prevažuje však musí byť v každom prípade individuálne ponechané na dôslednú úvahu súdu. Na tomto mieste je zároveň potrebné uviesť, že neexistujú žiadne objektívne kritériá, pri aplikácii ktorých možno predpokladať, či u osoby, ktorá rozhoduje, preváži verejný záujem postihnúť a potrestať páchatela alebo preváži záujem jednotlivca zadovážiť dôkazy svedčiace v jeho neprospech v súlade so zákonom.³⁰

27 *Nález Ústavného súdu Slovenskej republiky sp. zn. III. ÚS 73/2015-35 zo dňa 24. februára 2016.*

28 SZABOVÁ, E. *Zaistenie dôkazov súkromnými osobami a ich prípustnosť v trestnom konaní.* In: DNY PRÁVA 2018. Časť VII. Zajišťovací inštituty v trestním řízení. Brno: Masarykova univerzita, 2019, s. 307.

29 *Tamtiež*, s. 307.

30 ŠAMKO, P. *Skutočne možno použiť v trestnom konaní nezákonné dôkazy získané súkromnými osobami? In: Informačno-technické prostriedky v trestnom konaní – možnosti a perspektívy.* Praha: Leges, 2019, s. 123.

Pomerne štandardne aplikuje test proporcionality vo svojej rozhodovacej činnosti aj Ústavný súd Slovenskej republiky, podľa ktorého test proporcionality sa skladá z troch krokov:

- 1) identifikácia účelu zásahu do základného práva a testu vhodnosti tohto zásahu na jeho dosiahnutie,
- 2) test nevyhnutnosti tohto zásahu a
- 3) test proporcionality v užšom zmysle.³¹

Prvým krokom je teda identifikácia cieľa (účelu), ktorý zásah do základného práva sledoval a ktorý musí byť aj z ústavného hľadiska legitímny a legálny, čo znamená, že ústava musí obmedzenie predmetného základného práva z dôvodu dosiahnutia tohto cieľa pripúšťať (čl. 13 ods. 4 druhá veta Ústavy). Súčasťou tohto kroku je aj skúmanie racionálnej väzby medzi týmto prostriedkom (zásahom) a sledovaným cieľom, teda či ním možno sledovaný cieľ dosiahnuť. V druhom kroku je potrebné posúdiť, či nebolo možné použiť na dosiahnutie sledovaného cieľa prostriedok, ktorý by bol vo vzťahu k predmetnému základnému právu šetrnejší. Posledným krokom je posúdenie proporcionality v užšom zmysle, ktorého podstatou je vyvažovanie dvoch v kolízii stojacich práv či hodnôt a následné uprednostnenie jednej z nich v konkrétnom prípade.³²

Pri neobmedzenom aplikovaní uvedeného právneho argumentu by fakticky bolo možné ospravedlniť akékoľvek porušenie zákona v dokazovaní verejným záujmom na objasňovaní protiprávnej činnosti a zisťovaní jej páchatela.³³

S využitím testu proporcionality je možné stretnúť sa napríklad v rozhodovacej činnosti Krajského súdu v Žiline.³⁴ Zjednodušene možno povedať, že krajský súd pomerne neštandardne vníma pripustenie súkromného záznamu skôr ako pravidlo, než ako výnimku.³⁵ Vo svojom judikáte fakticky konštatoval, že v trestnom konaní sa súkromná osoba nemôže domáhať beztrestnosti s odkazom na porušenie svojho práva na súkromie, ak táto osoba sama porušila oprávnené záujmy inej osoby chránené Trestným zákonom, pretože ochrana jej súkromia končí tam, kde začína ochrana súkromia a oprávnených záujmov druhej osoby.³⁶

Ak by sme však v plnej miere pripustili názor krajského súdu na akúsi samozrejmusť prípustnosť a použiteľnosť súkromného záznamu získaného bez súhlasu dotknutej osoby ako dôkazu v trestnom konaní, za istých okolností by bolo možné dospieť k absurdným situáciám, ktoré by mohli viesť k bezbrehému utajovanému zaznamenávaniu jednej osoby

31 Bližšie pozri napríklad *Nález Ústavného súdu Slovenskej republiky sp. zn. IV. ÚS 492/2012 zo dňa 18. apríla 2013*, *Uznesenie Ústavného súdu Slovenskej republiky sp. zn. I. ÚS 354/2012-16 zo dňa 11. 7. 2012*.

32 *Nález Ústavného súdu Slovenskej republiky sp. zn. IV. ÚS 492/2012 zo dňa 18. apríla 2013*.

33 ŠAMKO, P. Skutočne možno použiť v trestnom konaní nezákonné dôkazy získané súkromnými osobami? In: *Informačno-technické prostriedky v trestnom konaní – možnosti a perspektívy*. Praha: Leges, 2019, s. 123.

34 Bližšie pozri napríklad *Uznesenie Krajského súdu v Žiline sp. zn. 1To/42/2010 zo dňa 22. apríla 2010 alebo Judikát trestnoprávneho kolégia Krajského súdu v Žiline sp. zn. 1To/42/2010 zo dňa 14. septembra 2010*.

35 SZABOVÁ, E. *Zaistenie dôkazov súkromnými osobami a ich prípustnosť v trestnom konaní*. In: *DNY PRÁVA 2018. Část VII. Zajišťovací instituty v trestním řízení*. Brno: Masarykova univerzita, 2019, s. 308.

36 *Judikát trestnoprávneho kolégia Krajského súdu v Žiline sp. zn. 1To/42/2010 zo dňa 14. septembra 2010*.

druhou osobou pri vzájomných sociálnych interakciách za účelom vyhotovenia záznamu a získania informácie, ktorá by v budúcnosti potenciálne mohla byť využiteľná ako dôkaz v trestnom konaní.

Je neprijateľné, by súkromná osoba úmyselne porušovala citované ustanovenia Občianskeho zákonníka z dôvodu potenciálneho získania informácie, ktorá by v blízkej, či vzdialenej budúcnosti, bola využiteľná v trestnom konaní. Špehovanie iných a vyhotovovanie ich podobizní, či rôznych prejavov osobnej povahy utajovaným spôsobom s cieľom možného zabezpečenia dôkazu proti inej osobe nie je konaním, ktoré by malo byť tolerované alebo chránené štátom a ktoré by mohlo byť postavené na roveň získavania dôkazov zákonným spôsobom. Je potrebné doplniť, že žiadne ustanovenie Trestného poriadku, Občianskeho zákonníka, prípadne iného právneho predpisu nedovoľuje štátu alebo súkromným osobám systematicky zaznamenávať rôzne osobné prejavy inej osoby, a to len z dôvodu možného získavania dôkazu proti tejto osobe. Takéto oprávnenie majú len orgány činné v trestnom konaní a súdy (eventuálne aj iné subjekty napríklad v zmysle osobitného zákona č. 166/2003 Z. z. o ochrane súkromia pred neoprávneným použitím informačno-technických prostriedkov), avšak len v určitých špecifických prípadoch a na základe rozhodnutia alebo súhlasu sudcu.³⁷

V rámci prezentovanej problematiky sa javí zaujímavým Nález Ústavného súdu Českej republiky,³⁸ kde český ústavný súd konštatoval, že stret záujmu na ochrane osobnosti toho, koho prejav je bez jeho súhlasu zaznamenávaný, so záujmom na ochrane toho, kto tento prejav zachytáva a neskôr použije, nemožno riešiť vo všeobecnej rovine. Český ústavný súd sa vo svojej rozhodovacej praxi zásadne stavia proti praktikám vzájomného elektronického sledovania a skrytého nahrávania pri súkromných, ale aj profesionálnych rokovaní, ktoré sú zásadne v rozpore s právom, ale tiež neetické, keď po stránke sociálno-etickej rozširujú v spoločnosti atmosféru podozrievavosti, strachu, neistoty a nedôvery.³⁹

Na podklade uvádzaných skutočností možno konštatovať, že súdna prax je nejednotná pri rozhodovaní o prípustnosti informácií získaných zo súkromných nahrávok ako dôkazu v trestnom konaní. Po dôslednom zvážení všetkých relevantných právnych aspektov analyzovanej problematiky nie je *a priori* možné jednoznačne a bezvýnimčne ustáliť použiteľnosť alebo nepoužiteľnosť takýchto záznamov ako dôkazu v trestnom konaní *en bloc*.

Sme toho názoru, že pri posudzovaní takýchto záznamov ako spôsobilého, či nespôsobilého dôkazu, resp. dôkazu prípustného, je potrebné pristupovať veľmi citlivo a vždy s ohľadom na konkrétnu trestnú vec a jednotlivé špecifické aspekty tej-ktorej trestnej veci. Využitie nezákonne vyhotovených záznamov v trestnom konaní by mohlo byť prípustné striktné výnimčne, napríklad v prípade dôkaznej núdze orgánov činných v trestnom konaní alebo súdu, ak jediným dôkazom usvedčujúcim páchatela trestnej činnosti je záznam súvisiaci s dotknutou osobou, ktorý bol získaný v rozpore s ustanoveniami Trestného

37 ŠAMKO, P. Skutočne možno použiť v trestnom konaní nezákonné dôkazy získané súkromnými osobami? In: Informačno-technické prostriedky v trestnom konaní – možnosti a perspektívy. Praha: Leges, 2019, s. 123.

38 Bližšie pozri Nález Ústavného súdu Českej republiky sp. zn. II. ÚS 1774/14 zo dňa 09. decembra 2014.

39 IVOR, J. a kol. Optimalizácia prípravného konania trestného. Praha: Leges, 2017, s. 353–354.

poriadku, či Občianskeho zákonníka, avšak len v prípade najzávažnejších trestných činov a za využitia testu proporcionality, t. j. ak rozhodujúci orgán pri posudzovaní kolidujúcich záujmov dospeje k záveru, že s ohľadom na jednotlivé okolnosti konkrétnej trestnej veci verejný záujem na usvedčení a potrestaní páchatela najzávažnejšej trestnej činnosti prevažuje nad záujmom páchatela, aby dôkazy proti nemu svedčiace boli zabezpečené zákonným spôsobom. V opačnom prípade, ak by sme uvedený postup pripustili aj v prípadoch menej závažných trestných činov, či akýchkoľvek trestných činov, dospeli by sme k neakceptovateľnej situácii, kedy by bolo možné ospravedlniť akékoľvek porušenie zákona pri dokazovaní verejným záujmom na objasňovaní trestnej činnosti a zisťovaní jej páchatela, čím by ust. § 119 ods. 2 Trestného poriadku fakticky stratilo relevanciu, čím by zároveň mohlo dôjsť k porušeniu princípu právnej istoty a práva na spravodlivý proces.

Pokiaľ by sme však zotrvali na striktnom výklade ust. § 119 ods. 2 Trestného poriadku, dospeli by sme do stavu, kedy by sa osoba ohrozená alebo poškodená páchatelom najzávažnejšej trestnej činnosti nedomohla ochrany svojich práv len z dôvodu absencie súhlasu nahrávaného páchatela, čím by za istých okolností mohla obeť najzávažnejších trestných činov podliehať druhotnej viktimizácii zo strany orgánu, ktorý rozhodol o neprípustnosti takejto nahrávky.

Na druhej strane je potrebné zdôrazniť, že absolútny zákaz použitia súkromných nahrávok pre dôkazné účely neplatí. Aj tu platia výnimky, ktorými môžu byť takéto zásahy za istých okolností ospravedlnené.⁴⁰ Typickým príkladom je využitie svojpomoci v zmysle ust. § 6 Občianskeho zákonníka,⁴¹ ktorú môže realizovať iba poškodený, resp. osoba bezprostredne ohrozená, a to iba pred tým, než dôjde k porušeniu jeho práva. V ďalšom je potrebné povedať, že aj udelením dodatočného súhlasu dotknutou osobou osobou, ktorá vyhotovila záznam (alebo má v úmysle ho použiť) s touto osobou súvisiaci bez jej súhlasu, možno konvalidovať prvotnú nezákonnosť takehoto záznamu.

Záver

Obrazovo-zvukové záznamy predstavujú, v zmysle procesnom, informačno-technický prostriedok, u ktorého sa predpokladá spravodajský (utajený) spôsob jeho použitia, ktorým sa jednoznačne a nevyhnutne zasahuje do základných ľudských práv a slobôd, predovšetkým do práva na súkromie v jeho širšom kontexte. Zákonodarca v ust. § 114 Trestného poriadku upravil zákonné limity a podmienky využitia tohto inštitútu, zachovaním ktorých možno získať veľmi cenné a dôležité informácie pre trestné konanie.

Odhliadnuc od záznamov v zmysle procesnom, je taktiež nepopierateľná existencia obrazových a zvukových, prípadne obrazovo-zvukových záznamov v zmysle neprocesnom, predovšetkým vo forme súkromných záznamov vyhotovovaných v súlade,

40 ŠAMKO, P. Skutočne možno použiť v trestnom konaní nezákonné dôkazy získané súkromnými osobami? In: *Informačno-technické prostriedky v trestnom konaní – možnosti a perspektívy*. Praha: Leges, 2019, s. 125.

41 Podľa § 6 Občianskeho zákonníka ak hrozí neoprávnený zásah do práva bezprostredne, môže ten, kto je takto ohrozený, primeraným spôsobom zásah sám odvrátiť.

alebo v rozpore s ustanoveniami Občianskeho zákonníka. Uvádzané súkromné nahrávky môžu obsahovať trestnoprávne relevantné informácie, z ktorého dôvodu sú v niektorých prípadoch predkladané stranami trestného konania. V rámci právnej teórie, ale aj právnej praxe, panuje názorová nejednoznačnosť na ich prípustnosť ako dôkazu v trestnom konaní, a síce, pokiaľ sa jedná o záznamy vyhotovené v rozpore so zákonom. Vychádzajúc z platného právneho stavu, trestnoprávnej teórie a aplikačnej praxe možno tvrdiť, že použitie a pripustenie takto zhotovenej nahrávky je minimálne diskutabilné a tiež často diskutované.

Ak by mala byť súkromná nahrávka prípustná ako dôkaz v trestnom konaní, muselo by sa, okrem iného, skúmať, či je autentická, t. j. či nebola zámerne a účelovo pozmenená, a či nebola vyhotovená iba so zámerom špehovania iného.⁴² Určitú oporu pri riešení analyzovanej problematiky by mohlo predstavovať využitie testu proporcionality a zváženie jednotlivých záujmov, ktoré sú vo vzájomnej kolízii. Uvedený postup by bolo vhodné využiť striktné výnimočne, a to len v prípade najzávažnejšej trestnej činnosti a tiež za predpokladu, že záznam získaný v rozpore s právnymi predpismi by bol jediným usvedčujúcim dôkazom.

Zoznam bibliografických odkazov

- DESET, M. Obrazovo-zvukové záznamy vyhotovované súkromnými osobami a ich prípustnosť v trestnom konaní. In: *Informačno-technické prostriedky v trestnom konaní – možnosti a perspektívy*. Praha: Leges, 2019, 267 s. ISBN 978-80-7502-363-6.
- IVOR, J. a kol. *Optimalizácia prípravného konania trestného*. Praha: Leges, 2017. 608 s. ISBN 978-80-7502-216-5.
- IVOR, J. a kol. *Trestné právo procesné. Druhé, doplnené a prepracované vydanie*. Bratislava: IURA EDITION, 2010. 1049 s. ISBN 978-80-8078309-9.
- Judikát trestnoprávneho kolégia Krajského súdu v Žiline sp. zn. 1To/42/2010 zo dňa 14. septembra 2010.
- Nález Ústavného súdu Českej republiky sp. zn. II. ÚS 1774/14 zo dňa 09. decembra 2014.
- Nález Ústavného súdu Slovenskej republiky sp. zn. III. ÚS 73/2015-35 zo dňa 24. februára 2016.
- Nález Ústavného súdu Slovenskej republiky sp. zn. IV. ÚS 492/2012 zo dňa 18. apríla 2013.
- Rozsudok Najvyššieho súdu Slovenskej republiky sp. zn. 4 Tz 9/2006 z 20. júna 2006.
- SZABOVÁ, E. Zaistenie dôkazov súkromnými osobami a ich prípustnosť v trestnom konaní. In: *DNY PRÁVA 2018. Časť VII. Zajišťovací inštitúty v trestnom řízení*. Brno: Masarykova univerzita, 2019, 433 s. ISBN 978-80-210-9375-1.
- ŠAMKO, P. Skutočne možno použiť v trestnom konaní nezákonné dôkazy získané súkromnými osobami? In: *Informačno-technické prostriedky v trestnom konaní – možnosti a perspektívy*. Praha: Leges, 2019, 267 s. ISBN: 978-80-7502-363-6.

42 DESET, M. Obrazovo-zvukové záznamy vyhotovované súkromnými osobami a ich prípustnosť v trestnom konaní. In: *Informačno-technické prostriedky v trestnom konaní – možnosti a perspektívy*. Praha: Leges, 2019, s. 113.

- ŠAMKO, P. Zákonnosť a použiteľnosť dôkazov v trestnom konaní získaných utajovanou činnosťou detektívnej služby. In: *Zo súdnej praxe*. Č. 3., roč. 22. Bratislava: Wolters Kluwer, 2017. ISSN 1335-177X.
- ŠTEVČEK, M. a kol. *Občiansky zákonník I. Komentár*. 2. vydanie: Praha, C. H. Beck, 2019, 1754 s. ISBN 978-80-7400-770-5.
- Uznesenie Krajského súdu v Žiline sp. zn. 1To 42/2010 zo dňa 22. apríla 2010.
- Uznesenie Ústavného súdu Slovenskej republiky sp. zn. I. ÚS 354/2012-16 zo dňa 11. 7. 2012.
- Ústava Slovenskej republiky č. 460/1992 Zb.
- VAŠKO, A. Perspektívy akceptácie informácie zabezpečených mimoprocesným použitím ITP. In: *Informačno-technické prostriedky v trestnom konaní – možnosti a perspektívy*. Praha: Leges, 2019, 267 s. ISBN 978-80-7502-363-6.
- VIKTORYOVÁ, J. a J. BLATNICKÝ. Hodnotenie dôkazov v ustanoveniach Trestného poriadku. In: *Aktuálne otázky trestného zákonodarstva*. Bratislava: Paneurópska vysoká škola, 2012, 328 s. ISBN 978-80-89447-63-3.
- ZÁHORA, J. et al. *Obrazové a zvukové záznamy v trestnom konaní*. Bratislava: Wolters Kluwer, 2018, 283 s. ISBN 978-80-8168-957-4.
- Zákon č. 40/1964 Zb., Občiansky zákonník.
- Zákon č. 301/2005 Z. z., Trestný poriadok.